

Кімната для вугілля

Олег Коцарев

Ґрати відчиняються, й ми сходимо донизу, тримаючись за руки. Якись каменюки погрожують упасти на голову, зі стелі, з дивної конструкції, схожої на вікно, крапає вода. Дріт зі штекером холодно гойдається при стіні. Це підвал, у якому живе запашна земляна душа картоплі. Тут, на мінусовому рівні, до мене знову приходять речі, істоти й події тих днів. Поки вона роззирається півтемними кімнатами, а я набираю все потрібне до сумки, є час на узагальнення – все, що прийшло до мене з темряви напівпам'яті, нанизане на одну вісь: нейтралітет. Воно відбувалось поряд, але не торкалось. І я теж до нього не ліз.

Міша з діркою в голові під брилем. Він розповідав дурниці, повчав, сварився та сміявся, кружляв коло магазинів, поки я дивився на важкі гирі. Його бриль вічно плавав унизу нашого вікна на першому поверсі.

Сім'я Холодняків зі сварливим білим песиком та абсолютно ексклюзивним сараєм, згори котрого було горище. Із закинутою і зарослою частиною двору, що впритул підходила до нашого паркану. Ця таємна щетина кликала й манила з усіх сил.

Генеральша Кандиба, яка прожила сто з чимось років і всіх попереджала:

– Не живіть довго!

Її ім'я було вписане ще в довідник домовласників 1913 чи якогось подібного року. Наш будинок у ньому записаний на такого собі інженера Сергєєва.

Алкаш Тарновський, котрий називав дітей "мале" та справедливо зазначав:

– Що не день, то ага.

Його мати, яка сварилась із моєю й казала "Вам запиську принесли".

Коти Біля, Сірик, Мрак, Білоножко і Чита.

Стара Зінаїда Зуєва та її крик: "Не рассуждай, малець!"

Стіна, у якій нібито заховано чорну коробку під однією з цеглин. Стіна з дірявих шлакоблоків – з нею можна гратись одночасно у фортецю та в пічку, щоб позбутися вічних мук вибору.

Доля зіграла з нашим будинком у тетрис. Від самого початку він стояв на запилюженій землі літерою "г". Під час війни частина обвалилася, пооббивалися нехитрі прикраси провінційного модерну, потім мій дід працював на відновленні дому, не здогадуючись, що років за двадцять п'ять у ньому житиме, а цемент був надзвичайно щедрий на пісок. Відреставрований будинок утратив ледь не половину своєї площі, й там, де раніше гордовитим дзьобиком стирчав кашкет літери "г", тепер була пустка. Він усе одно лишився "г", просто літерка перевернулася і зменшилася.

На звільненому боями просторі двору звели парочку сараїв, а ще дерев'яний будиночок, у якому стали селити самотніх двірничок. До них вічно ходили одружені чоловіки нашого дому. Кохання серед мітел і лопат, непомітні геніталії на погано обструганих дошках, кіт, що ритмічно чухає свою шию, дурна цибулина, заблукала на

абсолютно відкритому просторі підлоги, нудотна квітка календаря. Храм пристрасі, як воно часто й буває, довго не простояв. Лишився тільки роздряаний поміст, на якому вже давно затерлися всі знаки.

Але під землею фантомним корінням зруйнованої частини будинку продовжував жити підвал. Кожна з шести квартир мала тут своє платонівське відображення – кімнатку за дверима з міцним замком. Банки з огірками, а особливо банки з-під огірків, пляшки з шампанським, а особливо з-під шампанського, були вкриті таким поважним шаром, що на ньому не вийшло би навіть намалювати чоловічка чи огидне слово. У тісних картонних загорожах картопля дихала на повні груди. Цибуля гойдалася в сітці, як дріт зі штекером при стіні. Непогано тут почувалися й коти та миші з павуками. А от я постійно мав не те, щоб зовсім нав'язливий, проте постійно присутній страх, що мене ззаду хто-небудь ухопить.

Були в підвалі химерні "вікна", вони виходили в землю. Проте найзагадковішим місцем була закладена цеглою кімната.

Я проводжу її за поворот, оминаю павучині скелети й показую:

– Отут.

У цьому місці стіна перетворювалася на незграбне нагромадження цеглин, не скліщених навіть тим ріденьким піщаним цементом. Цеглини перегороджували собою отвір, за яким ховалася таємнича кімната. Що в ній? Я навіть точно міг показати її розташування зверху, на дворі: трішки навскіс від кімнати, де я дещо пізніше уперше побачу, як довгий і напружений Тарновський роздягає розм'яклу і всміхнену Свету. Над нею ще ненадійний, нефункціональний люк.

Ходу до кімнати мені не було, хоч насправді проникнути туди – за великим рахунком, справа елементарна, з певними застереженнями доступна кожному. Досить вийняти одну за одною цеглинки, достатню кількість, щоб пройти в колишні двері, ввімкнути ліхтарика – і прошу дуже! Якось мій кузен і його друг із промовистим іменем Андрій Мельник цю нехитру операцію зробили.

– І що? І що ви там побачили? – захоплено питався я.

Тільки вони гордовито мовчали.

– А чому вона закладена?

Та сама зверхня мовчанка.

Ні, я не міг туди зайти. Десятки разів брав ключі від ґратів, спускався, ставав перед заповітним отвором, але не знімав навіть однієї стародавньої цеглини. Тоді я прикрився і злився на свою нерішучість, сьогодні розумію – ми з кімнатою чесно дотрималися нейтралітету. Мовчки дихали одне на одного й не робили жодного кроку назустріч. Я так і не знав, чи лежать там якісь цікаві речі з минулого або й геть іншого життя, чи ховають там свої таємниці кішки, навіщо було закладати цю кімнату, нащо вона взагалі була потрібна.

Я не до кінця, але прокинувся літньої ночі. Всі бігали кімнатами від вікна до вікна, а штори були дивовижно червоного кольору. Тривога дряпала стіни. Це на другому березі вулиці горів бежевий двоповерховий будинок. Горів потужно, аж поки вигорів

повністю. Його ще перед тим нещодавно намалював мій батько. На тому етюді також робив свій нескінченний променад Міша в брилі, котрий теж скоро зник. Та й етюд скоро купили, не знаю, де він тепер.

Навіть пожежа лишилася до мене нейтральною. Не дозволила своєму згарищу залякувати мою пам'ять. Але, за великим рахунком, це вже був початок кінця. Наставав час рвати щасливу тонку нитку. Перелізати через паркан до мікрокленових джунглів Холодняків, ба навіть фотографуватися там. Рвати на себе з усіх сил дверцята горища їхнього сараю. Ходити дахом маленького заводика, серед продукції якого напевно можна назвати лише абстрактних форм зливки кольорової пластмаси. Заглядати в журнал записів у котельні.

Надійшов також день, коли посеред двору зірвали вже небезпечний люк, і моїм очам відкрилася таємна, закладена цеглою підвальна кімната. Вона ніби пливла повз мене річкою, і в ній не було зовсім нічого, крім згустку старої таїни. А потім тьотя Інна здивовано розширила очі.

– Та ну! Там колись вугілля складали для опалення, ти що, не знаєш?

Але неіснуюче вугілля не здатне вже витіснити з кімнати живу й матеріальну таїну. Порушивши нейтралітет, ми з нею потоваришували.

Тільки з дахом і горищем мого дому стосунки не змінилися. Ми так і не торкнулись одне одного. І навіть коли дах на смерть скидав із себе п'яного роботягу, котрий щось там намагався ремонтувати, він обрав момент, коли я був в іншому місті. Що ж, дякую йому хоч би за це. Мабуть, шифер на ньому вкритий пліснявою. Я піднімаю голову, щоб подумати про це. А ще – щоб на мене звідти нічого не впало і в мене не з'явилася дірка в голові, як у Міші під брилем.

Коцарев О. Кімната для вугілля // Посестри. Часопис. 2022. № 10